

Anförande vid "Havskrona" den 4 juli 2018 av Annastina Sarlin:

1. Vad är det Nordiska skärgårdssamarbetet?

Nordiska skärgårdssamarbetet (NSS) är en av de s.k. gränskommittéer i Norden. Det finns totalt 12 gränskommittéer. Dessa finansieras delvis av det Nordiska ministerrådet (NMR) och av nationella myndigheter. Gränskommittéernas uppgift är att presentera s.k. gränshinder, både till NMR och till nationella myndigheter. Syftet är att utveckla ett öppnare Norden, det skall vara möjligt att studera, flytta, driva företagsamhet över landsgränserna i Norden.

Gränskommittéerna rapporterar till NMR's ämbetsmannakommittéen för regionalpolitik som består av nationella tjänstemän som följer upp och förbereder ärenden av gemensamt nordiskt intresse. Mer om detta finns på hemsidan: <https://www.norden.org/sv/tema/graensehindringer>.

NSS skiljer sig dock från de övriga gränskommittéerna i Norden, eftersom inom NSS verksamhetsområde inte förekommer utpräglade gränshinder. NSS främsta uppgift är snarare att befrämja skärgårdarnas förutsättningar att fungera som boningsort, förmedla goda exempel och att belysa aktuella och centrala frågor till allmänheten. NSS är främst ett myndighetssamarbete, men kommer att i fortsättningen rikta sig direkt till kommuner, för att förbättra utbytet av information. Enligt den nya strategin för NSS kommer skärgårdsbon att vara i främsta rummet. I konkreta ordalag betyder det att NSS skall ta reda på "vilken sten eller vilka stenar som klämmer i skon".

I år har det nordiska skärgårdssamarbetet utökats ytterligare med en region, Kymmenedalens Förbund, NSS östligaste samarbetspart. I Sverige är det Region Östergötland som representerar NSS sydligaste kust och skärgårdsområde. Så gott som hela skärgården är nu inom NSS revir, förutom det nordligaste området i Kalmar län. NSS är en livskraftig 40-åring!

Nordiska skärgårdssamarbetets medlemsorganisationer (samtliga är myndigheter utom Stockholms skärgårdsstiftelse) är följande:

Finland:

Egentliga Finlands Förbund
Egentliga Finlands Närings-, trafik- och miljöcentral
Nylands Förbund
Nylands Närings-, trafik- och miljöcentral
Kymmenedalens Förbund

Sverige:

Länsstyrelsen i Stockholms län
Stockholms läns landsting
Skärgårdsstiftelsen i Stockholm
Länsstyrelsen i Uppsala län
Regionförbundet Sörmland
Regionförbundet Östergötland

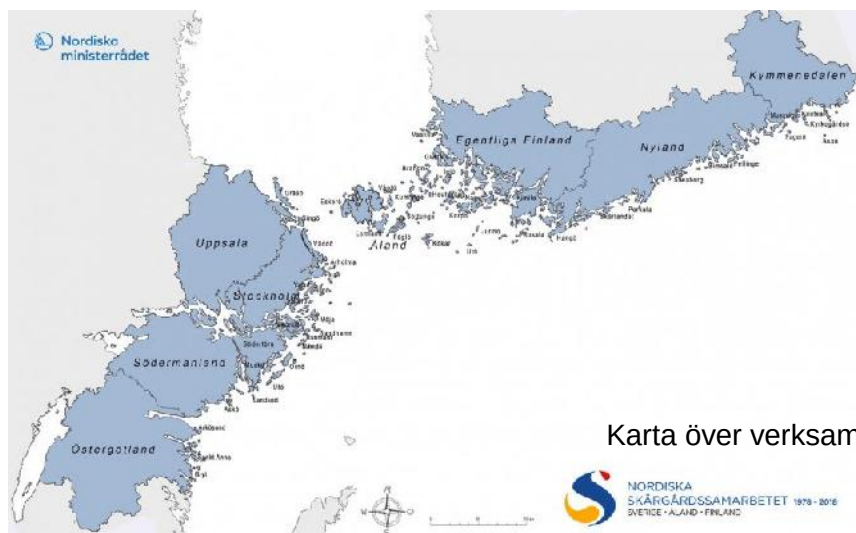
Åland:

Skärgårdskommunerna Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga, Vårdö
Ålands landskapsregering

Skärgårdssamarbetet har en samarbetschef med berednings- och verkställighetsansvar i Samarbetsrådet och i Samarbetsstyrelsen.

Efter landskapsreformen i Finland kommer sammansättningen naturligtvis att förändras. Men det väsentliga är att NSS verksamhet sammankopplar hela skärgården och den södra kusten i Finland. Nordiska ministerrådet har ett allt ökande intresse för gränsarbetet. Möjligheterna till en kontinuitet gynnar naturligtvis utveckling både på kort och lång sikt. Bekanta dig med aktuella frågor och NSS verksamhetsplan på hemsidan:

<http://www.skargardssamarbetet.org/sv/>

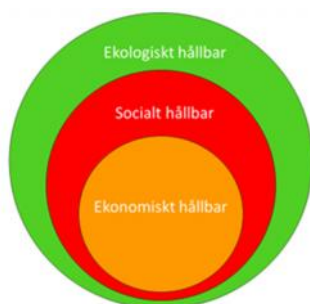
Karta över verksamhetsområdet.

Nästan 50.000 personer bor året om på 250 öar i området. Skärgårdssamarbetet omfattar tre finska landskap: Kymmenedalen, Nyland och Egentliga Finland, det självstyrande landskapet Åland samt de fyra svenska länen Uppsala, Stockholm, Södermanland och Östergötland.

De tre landskapen i Finland innefattar 26 kommuner med skärgård (bebodda öar). På Åland finns 16 kommuner varav 6 räknas som skärgårdskommuner. I Sverige innefattar de fyra länen 17 kommuner med skärgård (bebodda öar).

2. Verksamhet

Eftersom NSS har begränsade resurser, både budgetmedel och en anställd, övervägs verksamheten noggrant. De frågor där NSS kan göra skillnad, nyttja det gränsregionala är centralt. Skärgårdarna har många liknande utmaningar och möjligheter och just här är NSS den enda (vetterligen) som gemensamt kan göra en insats för Finlands, Sveriges och Ålands skärgårdar (se kartan ovan).

NSS skapades 28 april 2018 - Lars Nyberg

NORDISKA SKÄRGÅRDSSAMARBETET

Utgångsläget och tyngdpunkten för verksamheten är en hållbarhets cirkel, eftersom det i skärgårdsförhållanden i allra högsta grad är väsentligt att arbeta med helheter.

Nordiska skärgårdssamarbetet har för närvarande fyra prioriterade områden:

Utgångslägets hållbarhetscirkel

1. Att främja en ekologiskt hållbar utveckling, med särskilt fokus på marin miljö, avfalls- och VA-frågor.

2. Att främja en socialt hållbar utveckling, med särskilt fokus på service-nivå, kreativa lösningar, samt kvinnor och unga i skärgården.

NSS skapades 28 april 2018 - Lars Nyberg

NORDISKA SKÄRGÅRDSSAMARBETET

3. Att främja en ekonomiskt hållbar utveckling, med särskilt fokus på diversifierade försörjningsmöjligheter och entreprenörskap.

4. Att utgöra en plattform för att utveckla gränsöverskridande projekt med extern finansiering, genom EU:s program eller andra finansieringskällor.

2.1 Projekt

NSS har två pågående projekt, "Hemma i skärgården" samt "Morgondagens skärgårdsbo". Dessa finansieras så gott som helt med NSS egen budget, förutom ett anslag om 17 600€ från Stockholms läns landsting. Båda projekten slutförs i år.

2.1.1 Hemma i skärgården

Nordiska skärgårdssamarbetet ser bristen av hyresbostäder i skärgården som en begränsande faktor för inflyttning och som ett hinder för framförallt unga personer att hitta ett boende och därmed som ett hot för fortsatt levande skärgårdar. Genom ett samarbete med Aalto-universitetet sökte man lösningar för bostäder anpassade för skärgårdsförhållanden och som representerar ekologiska och ekonomiska alternativ. Önskvärt är även att nyttja innovativa lösningar inom energi, uppvärmning och annan teknik. Bra, hållbara sätt att nyttja fastigheter för åretruntbruk, en högre användningsgrad av fastigheter och stimulans av nybyggen är en ödesfråga för skärgårdsbosättningen. Situationen är likartad på den svenska sidan och Nordiska skärgårdssamarbetet diskuterar liknande studentprojekt där. Antalet permanent bosatta minskar i många skärgårdar och utvecklingen närmar sig en problematisk situation. Till exempel Iniö i Åbolands skärgård, har antalet invånare minskat med 75% under det senaste århundradet och en 20 % avbefolkning under det senaste årtiondet. Av de 204 invånare bor hundra personer på huvudön och 30 personer på Keistiö, som nyligen förlorade sin handelsbod.

Iniö i Åbolands skärgård är vald som pilotområde för projektet. En grupp om 20 studerande vid Aalto Universitet utvecklade bostadsmodeller som är lämpliga för skärgårdsförhållanden. På samma gång beaktas det senaste inom träbyggnadsteknik, energi- och VA-lösningar samt tillgänglighet. Gruppen besökte Iniö 6–7 februari och samarbetar med Pargas stad och lokala invånare genom deras organisation Pro Iniö. Resultatet kommer att redovisas för allmänheten, städer och kommuners beslutsfattare och tjänstemän under hösten 2018. Studenternas slutarbeten är utställda på Iniö i sommar 8–15.7. Utställningen fortsätter sedan till Åland och Sverige.

Inom projektet har man även jämfört markanvändnings- och byggnadslagen och regelverk. Mellan länder och även mellan kommuner rådet det stora skillnader inom förfarandet av byggnadstillstånd, byggnaders storlek, begränsning av användning m.m. Rapporten kommer att presenteras för tjänstemän och politiker och finns även på vår hemsida då denna är sammanställd. Avsikten med jämförelsen är att sprida goda erfarenheter och förvaltningsmodeller. Bland annat strandskyddet är i Sverige en laddad och aktuell fråga. Skärgårdsbor har svårt att utveckla sin näringsverksamhet och även att bygga nya bostäder stupar på strandskyddsregeln.

Bild 3. Arkitektstuderande vid Aalto Universitetet och deras slutprodukter inom projektet "Hemma i skärgården". Foto:A.Sarlin.2018.

Bild 4. Ett exempel av de många fina översiktsplaner för Norrby, Iniö. Foto: A.Sarlin. 2018

2.1.2 Morgondagens skärgårdsbo

VARFÖR FLYTTAR MAN TILL SKÄRGÅRDEN OCH VAD INVERKAR PÅ UTFLYTTNINGEN?

Skärgårdarna i Sverige, Åland och Finland har utmaningar med den allt åldrande befolkningen och ett minskat antal kvinnor. Nordiska skär-

gårdssamarbetet har initierat en undersökning för att ta reda på migrationsrörelser i Stockholms, Ålands och Åbolands skärgårdskommuner.

Avsikten med projektet var att identifiera vilka faktorer, som på ett avgörande sätt har inverkat på boendevillkor och flyttningsrörelser i skärgårdarna. Slutsatserna kan nyttjas av kommuner och andra aktörer för praktiska åtgärder, utvecklingsinsatser och strategisk planering för en livskraftig och hållbar boendemiljö i skärgårdarna. Ingen sådan omfattande, jämförande undersökning har genomförts tidigare.

I samarbete med Yrkeshögskolan NOVIA, Finlands migrationsinstitut, Åbo Akademi och Stockholms läns landsting har utarbetades en enkät för som skickades ut till personer i åldern 20–65 år som bor i skärgården eller de som flyttat ut. Totalt 4500 enkäter skickades ut och 1 200 svarade på enkäten.

Syftet med enkäten var att ta reda på invånares uppfattning om levnadsvillkoren i skärgården och kartlägga de faktorer som är avgörande för invånares trivsel eller påverkar invånares möjligheter och förutsättningar att bo och leva i skärgården.

Enkäten har förberetts genom en förstudie där studenter vid NOVIA besökte samtliga skärgårdar och utförde kvalitativa intervjuer under våren 2017. Resultatet av dessa intervjuer är i sig ett värdefullt material.

I vår arrangerades lokala workshops i de tre skärgårdarna där lokala invånare, tjänstemän och beslutsfattare fick ta del av resultat och slutsatser av enkäterna och lämna ytterligare synpunkter. Den slutliga rapporten är klar i september 2018 och de preliminära uppgifterna kan laddas ner här: <http://www.skargardssamarbetet.org/sv/projekt/morgondagens-skargardsbor>

2.2 Ny verksamhet

Styrelsen är lyhörd för frågor och projektidéer som presenteras från skärgården.

För att befrämja **skärgårdsskolornas** status och synlighet, kommer man att göra en insats för att förstärka nätverket över landsgränserna. Efter ett möte i augusti med några pedagoger och nyckelpersoner, förbereds eventuellt ett gemensamt projekt med fokus på skärgårdsskolornas profilering.

Ett **vattenprojekt** planeras tillsammans med Kungliga tekniska högskolan. Avsikten är att välja ut 8 till 10 öar och med hjälp av studerande vid KTH analysera vattenkonsumtionen och hur man kan minska på förbrukningen av vatten. Med hjälp av tidigare goda resultat (i Medelhavet,

<https://glashrvatske.hrt.hr/en/experience/people/island-water-saving-eu-project-awarded-the-greening-the-islands-prize/>) har man lyckats lösa tillvaratagandet av vattenresurser och förbättrat reningen av avloppsvatten (minskad mängd avloppsvatten, mindre mängd dagvatten, förbättrad och korrigerad teknik). Tillgången på god vattenkvalitet är en utmaning i skärgården och genom information kan man göra skillnad, speciellt i gästhamnar och i övernattningsställen.

NSS är värd för årets Gränsregionala forum. Då samlas alla gränskommittéer, deras representanter, politiker från regioner och samt intressebevakare. Konferensen är den 5–6 september i Mariehamn och det är första gången skärgården är miljö för detta nordiska forum.

Är du intresserad av vår verksamhet så följ oss på Facebook eller via vår hemsida.

Jag svarar gärna på frågor eller bidrar med vår kunskap från vårt nätverk.

Önskar Er alla läsare en god fortsättning.

Annastina Sarlin
Samarbetschef

Nordiska skärgårdssamarbetet
info@skargardssamarbetet.org
+358 40 1580555